

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain ja työttömyyskassalain 7 luvun otsikon ja 27 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain ja työttömyyskassalain 7 luvun otsikon ja 27 §:n muuttamisesta (HE 150/2024 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Joni Rehunen, sosiaali- ja terveysministeriö
- asiantuntija Mikko Räsänen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- rahoitusekonomisti Antti Klemola, Työllisyysrahasto

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- Kansaneläkelaitos
- Akava ry
- STTK ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei huomautettavaa:

- Suomen Yrittäjät ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia ja työttömyyskassalakia.

Esityksessä ehdotetaan vahvistettavaksi vuoden 2025 työttömyysvakuutusmaksut.

Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu olisi 0,59 prosenttia palkasta ja työnantajan työttömyysvakuutusmaksu 0,20 prosenttia palkasta palkkasumman 2 455 500 euroon asti ja sen ylittävältä osalta 0,80 prosenttia palkasta. Yrityksen osaomistajan palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu

Valiokunnan mietintö StVM 16/2024 vp

olisi 0,30 prosenttia palkasta ja yrityksen osaomistajasta maksettava työnantajan työttömyysvakuutusmaksu 0,20 prosenttia palkasta.

Valtion liikelaitoksen työttömyysvakuutusmaksu olisi 0,20 prosenttia liikelaitoksen liiketoiminnasta maksamien palkkojen määrästä palkkasumman 2 455 500 euroon asti ja sen ylittävältä osalta 0,43 prosenttia palkasta. Yliopiston työttömyysvakuutusmaksu olisi 0,20 prosenttia palkasta palkkasumman 2 455 500 euroon asti ja sen ylittävältä osalta 0,49 prosenttia palkasta.

Omastuomaksun palkkasummarajoja ehdotetaan muutettaviksi siten, että täysimääräinen omastuomaksu perittäisiin yrityksiltä, joiden palkkasumma olisi vähintään 39 288 000 euroa. Omastuomaksua ei perittäisi yrityksiltä, joiden palkkasumma olisi enintään 2 455 500 euroa.

Muutosturvamaksun maksuvelvollisuuteen liittyviä palkkasummarajoja ehdotetaan tarkistettaviksi vastaamaan vuoden 2024 palkkakerrointa. Täydeksi muutosturvamaksukertoimeksi vuodelle 2025 ehdotetaan asetettavaksi 2,2. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että tiedot muutosturvalausunnoista toimittaisi Työllisyysrahastolle Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus.

Esityksessä ehdotetaan myös luovuttavaksi Työllisyysrahaston ylimääräisestä 50,3 miljoonan euron vuosittaisesta tilityksestä Kansaneläkelaitokselle peruspäivärahan rahoitukseen.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan tehtäväksi työttömyyskassalakiin ansiopäivärahan perusosan rahoitusuudistuksesta seuraavat tekniset muutokset.

Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksessä ehdotetaan vahvistettavaksi työttömyysvakuutusmaksut vuodelle 2025. Maksuja ehdotetaan alennettavaksi edellisen vuoden tasosta. Ehdotuksessa on otettu huomioon ennusteet talouden ja työllisyyden kehityksestä sekä viimeaikaiset muutokset ansiopäivärahaan ja aikuiskoulutusetuuksiin. Maksuprosentit perustuvat arviolle 8,1 prosentin keskimääräisestä työttömyysasteesta vuodelle 2025.

Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

Ehdotuksen mukaan vuonna 2025 palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu on 0,59 prosenttia palkasta, mikä on 0,20 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2024. Vuonna 2025 työnantajan maksu on ehdotuksen mukaan 0,20 prosenttia palkasta palkkasumman 2 455 500 euroon asti ja sen ylittävältä osalta 0,80 prosenttia. Tällöin työnantajan keskimääräinen maksu on arviolta 0,61 prosenttia palkasta, joka on 0,21 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2024. Työnan-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2024 vp

tajan keskimääräiseen maksuun sisältyy 0,02 prosenttiyksikön osuus, jolla rahoitetaan muutosturvaa. Vastaava suhteellinen muutos ehdotetaan tehtäväksi myös yrityksen osaomistajien, valtion liikelaitosten ja yliopistojen työttömyysvakuutusmaksujen määriin.

Täydeksi muutosturvamaksukertoimeksi vuodelle 2025 ehdotetaan asetettavaksi 2,2, kun se on nykyisin 2,9. Esityksen mukaan muutosturvamaksuilla on kesäkuun 2024 loppuun mennessä katettu kumulatiivisesti noin 90 prosenttia maksetuista muutosturvamenoista, vaikka työnantaja-kohtaista maksukerointa asetettaessa arvioitiin sen tuottaman tulon kattavan puolet muutosturvamenosta. Vuoden 2023 alusta voimaan tulleen muutosturvan käyttö on kuitenkin käynnistynyt hitaasti ja lyhyen voimassaolon vuoksi luotettavien arvioiden tekeminen tulevasta kehityksestä on haasteellista, mikä puoltaa maltillisen alennuksen tekemistä muutosturvakertoimeen.

Esityksessä ehdotetaan myös korotettavaksi työnantajan työttömyysturvan omavastuumaksussa sovellettavat palkkasummarajat työttömyysvakuutusmaksun palkkasummarajaa vastaavasti vuoden 2024 palkkakertoimella.

Työllisyysrahasto arvioi vuonna 2025 työnantajien työttömyysvakuutusmaksuista kertyvän 581 milj. euroa ja palkansaajan maksuja noin 621 milj. euroa. Ehdotetuilla maksuprosenteilla Työllisyysrahaston vuosituloksen arvioidaan olevan valtiovarainministeriön talousennusteen mukaan 263 milj. euroa alijäämäinen vuonna 2025. Kansantalouden suhdannevaihteluista johtuvia työttömyysvakuutusmaksujen muutoksia tasataan suhdannepuskurilla, jossa arvioidaan olevan varoja valtiovarainministeriön ennusteen mukaan vuoden 2024 lopussa 1 377 milj. euroa ja vuoden 2025 lopussa 1 114 milj. euroa.

Esityksessä ehdotetaan myös joitakin muutoksia, jotka eivät tavallisesti sisälly vuosittain annettavaan esitykseen seuraavan vuoden työttömyysvakuutusmaksuista. Esityksessä ehdotetaan, että tiedot muutosturvalausunnoista toimittaa Työllisyysrahastolle myös jatkossa KEHA-keskus. Lisäksi työttömyyskassalakiin ehdotetaan tehtäväksi ansiopäivärahan perusosan rahoituksen muutoksesta johtuvat tekniset muutokset, jotka puuttuivat julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskeneesta hallituksen esityksestä (HE 207/2022 vp).

Lisäksi esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi Työllisyysrahaston vuosittaisesta 50,3 milj. euron tilityksestä Kansaneläkelaitokselle peruspäivärahan rahoitukseen. Ehdotus liittyy eduskunnan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen sosiaaliturvarahastojen säästöjen valtion ja kuntien talouden vahvistamiseen ohjaamista ja sairauspäivärahan muutoksia koskeväksi lainsäädännöksi (HE 123/2024 vp). Sairausvakuutuksen sisällä toteutettava säästöjen ohjaaminen valtion talouteen mahdollistaa sen, että työttömyysvakuutusmaksun tuotosta ei jatkossa tilitetä peruspäivärahan rahoitukseen erillistä erää.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 150/2024 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2024 vp

Helsingissä 7.11.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Kiuru sd
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Kim Berg sd
jäsen Maaret Castrén kok
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Ville Merinen sd
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Anne Rintamäki ps
jäsen Päivi Räsänen kd
jäsen Pia Sillanpää ps
jäsen Markku Siponen kesk
jäsen Ville Väyrynen kok
varajäsen Mari Kaunistola kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen

Valiokunnan mietintö StVM 16/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalause 1

Perustelut

Viitaten vastalauseeseemme hallituksen esitykseen eduskunnalle sosiaaliturvarahastojen säästöjen valtion ja kuntien talouden vahvistamisen ohjaamista ja sairauspäivärahan muutoksia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 123/2024 vp) esitämme, että jatkossakin Työllisyysrahasto tilittää vuosittain 50,3 milj. euron erän Kansaneläkelaitokselle peruspäivärahan rahoitukseen.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi johtolause muutettuna seuraavasti:

Vastalauseen muutosehdotus

1.

Laki

työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
~~kumotaan työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 23 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 387/2023, ja~~
muutetaan 14 a §, 14 d §:n 3 momentti, 18 §:n 1—5 momentti, 24 §:n 1 momentti ja 24 a §:n 3 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 14 a § laeissa 891/2022, 387/2023 ja 1127/2023, 14 d §:n 3 momentti laissa 387/2023 sekä 18 §:n 1—5 momentti, 24 §:n 1 momentti ja 24 a §:n 3 momentti laissa 1127/2023, seuraavasti:

14 a, 14 d, 18, 24, 24 a §

(Kuten StVM)

(Voimaantulosäännös kuten StVM)

Valiokunnan mietintö StVM 16/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Helsingissä 7.11.2024

Ilmari Nurminen sd
Krista Kiuru sd
Kim Berg sd
Ville Merinen sd

Valiokunnan mietintö StVM 16/2024 vp
Vastalause 2 /vas

Vastalause 2

Perustelut

Vuodelle 2025 esitetyt sosiaaliturvamaksutasot yhdistettynä hallituksen muuhun veropolitiikkaan johtavat monien pieni- ja keskituloisten työntekijöiden verotuksen kiristymiseen. Veronmaksajain Keskusliiton laskelmien mukaan esimerkiksi noin 2 200 euroa kuukaudessa ansaitsevan palkansaajan veroaste kiristyy noin 0,4 prosenttiyksikköä ja 3 000 euroa kuukaudessa ansaitsevan 0,5 prosenttiyksikköä. Samalla hallitus on toteuttanut ja toteuttaa ensi vuoden budjetissa lukuisia kansalaisten ostovoimaa heikentäviä toimia.

Työntekijöiden ostovoima on viime vuosien korkean inflaation ja maltillisten palkkaratkaisujen myötä heikentynyt samalla kun yrityksiä omistajille maksamat osingot ovat olleet ennätystasolla. Suomen kustannuskilpailukyky onkin merkittävästi parantunut moniin verrokkimaihin nähden, ja toisaalta taas heikko kotimainen kulutuskysyntä on pitkittänyt talouden taantumaa. Tässä tilanteessa olisi perusteltua perua vuoden 2016 kilpailukykykysymyksessä tehdyt sosiaaliturvamaksujen siirrot, joille tuolloin esitetyt perusteet eivät ole enää voimassa.

Vuonna 2016 tehdyssä kilpailukykykysymyksessä työttömyysvakuutusmaksujen, työeläkemaksujen ja sosiaaliturvamaksujen taakanjakoa muutettiin tavalla, joka on tarkoittanut lähes parin miljardin euron tulonsiirtoa työntekijöiltä työnantajille. Yksittäisen työntekijälle se merkitsi sitä, että pelkät sosiaaliturvamaksujen muutokset alensivat esimerkiksi 2 000 euroa kuukaudessa ansaitsevan palkkaa noin 500 eurolla vuodessa. Nyt esitetty työttömyysvakuutusmaksujen taso ei tuo muutosta sosiaaliturvamaksujen jakautumiseen työntekijöiden ja työnantajien välillä, minkä johdosta kilpailukykykysymyksessä tehdyt muutokset tulevat edelleen vuonna 2025 syömään palkansaajien reaaliensioita.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään yksi lausuma. (Vastalauseen lausumaehdotus)

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti lainvalmisteluun kilpailukykykysymyksessä työntekijöille siirrettyjen sosiaaliturvamaksujen palauttamiseksi työnantajien maksettavaksi.

Helsingissä 7.11.2024

Aino-Kaisa Pekonen vas